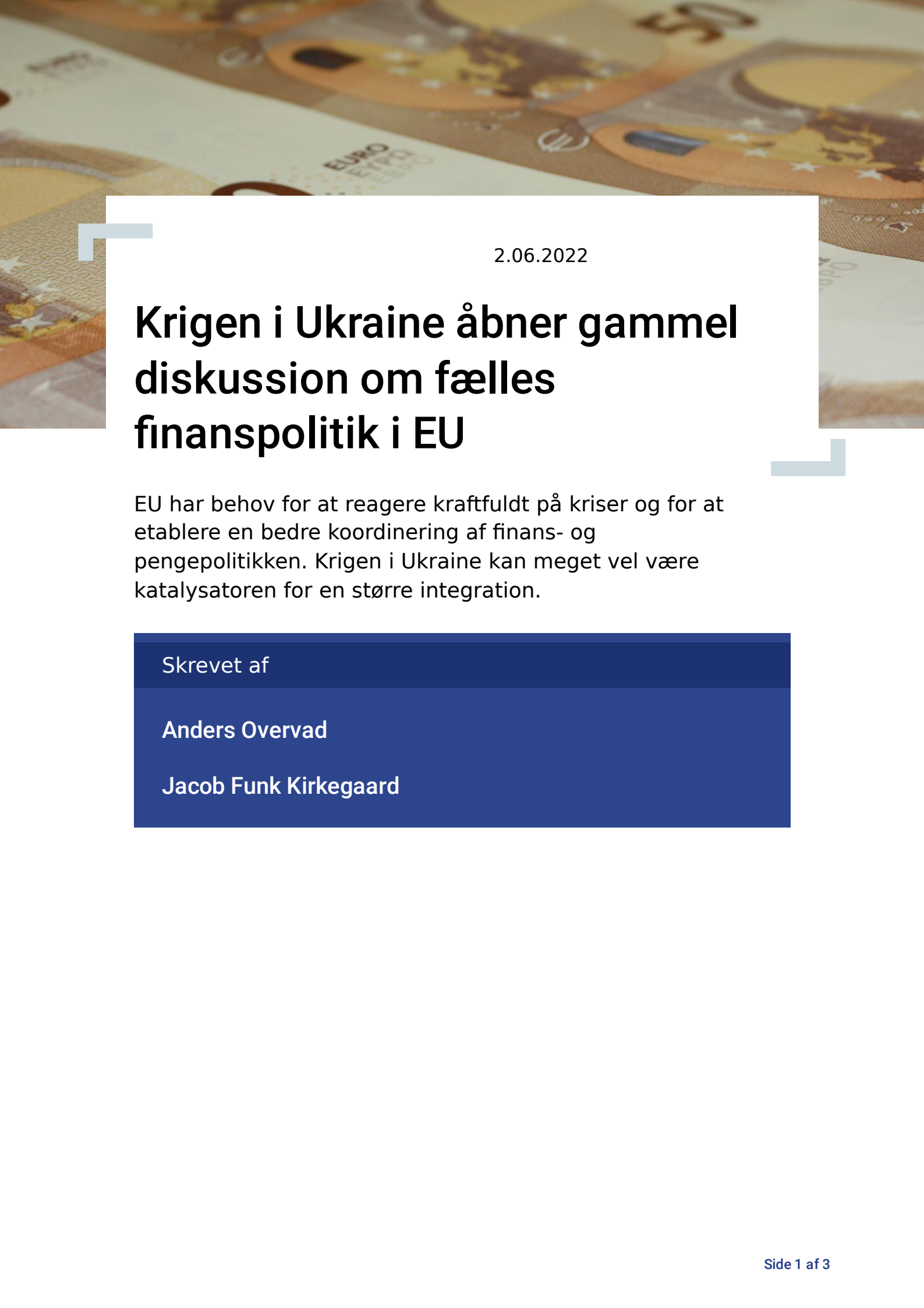

2.06.2022

Krigen i Ukraine åbner gammel diskussion om fælles finanspolitik i EU

EU har behov for at reagere kraftfuldt på kriser og for at etablere en bedre koordinering af finans- og pengepolitikken. Krigen i Ukraine kan meget vel være katalysatoren for en større integration.

Skrevet af

Anders Overvad

Jacob Funk Kirkegaard

Kommentaren er skrevet i samarbejde med Jacob F Kirkegaard, senior fellow af the Peterson Institute for International Economics.

Jean Monnet udtalte engang, at Europa vil være summen af løsningerne på de kriser, kontinentet står overfor. Sådan var det under eurokrisen, da den finansielle redningskrans i form af den Europæiske Stabilitetsmekanisme blev skabt, og under Covid-19 pandemien, da skridtet til fælles EU-gæld blev taget. Spørgsmålet er, om krigen i Ukraine ikke får en endnu større langtidseffekt på EU ved at sætte den politiske præcedens for, at fælles gældsudstedelse bliver et permanent tilgængeligt redskab - blot krisen er dyb nok og rammer tilstrækkeligt mange medlemsstater.

Tilbage i sommeren 2020 da beslutningen om fælles gældsstiftelse blev vedtaget, trods hård modstand i starten fra bl.a. den danske regering, understregede daværende tyske kansler Angela Merkel, at det kun lod sig gøre på grund af de exceptionelle omstændigheder. Spørgsmålet er, om ikke den største krig i Europa i 70 år også falder i denne kategori og retfærdiggøre en fælles europæisk " Marshallhjælp" til Ukraine?

I øjeblikket diskuterer EU-landene, hvordan de bedst hjælper Ukraine med krigen, genopbygning og hvorvidt de skal stilles et EU-medlemskab i udsigt. Der er endnu ikke enighed om, hvorvidt Ukraine på sigt skal kunne opnå et medlemskab, men der er en politisk stor velvilje for at hjælpe Ukraine økonomisk. Flere traditionelt sparsommelige lande som Tjekkiet, Polen, Slovakiet, Finland og de baltiske lande er blandt dem, der i dag leverer flest våben og presser på med økonomisk hjælp - det giver flere interessante fremtidige perspektiver.

For ønsker landene, at genopbygningen af Ukraine bliver en økonomisk og demokratisk succes, der på langt sigt kan ende i et fuldt EU-medlemskab, vil det kræve, at de også accepterer mere fælles gæld til formålet. Krigsødelæggelserne i Ukraine er simpelthen for store til, at bilaterale lån og garantier fra individuelle medlemsstater vil være nok.

Også i det traditionelt sparsommelige Tyskland kan det være, at man åbner op for endnu en omgang fælleslån. Olaf Scholz, og de tyske socialdemokrater, er under politisk pres i meningsmålingerne - og det nyligt tabte delstatsvalgt i NRW hjælper ikke situationen. Tilbagegangen tilskrives, blandt andet en rodet proces omkring den militære støtte til Ukraine samt kanslerens mangelfulde personlige lederskab - ja til en fælles EU check til Ukraine vil måske kunne afhjælpe socialdemokratiets situation.

Et EU med politisk præcedens for, at man med medlemsstaternes billigelse, i tilstrækkeligt store kriser, kan udstede fælles gæld vil være et stort skridt fremad for både den kort- og langsigtede økonomiske integration i EU.

Det vil bringe den økonomiske politik i EU nærmere den, man kender fra USA, hvor Kongressen som oftest vedtager diskretionære finanspolitiske lempelser i en recession. Det politiske tærskelniveau for fælles EU-gældsætning vil være langt højere end i USA, hvilket den også skal være, da USA er en føderal stat, mens de automatiske finanspolitiske stabilisatorer, som arbejdsløshedsunderstøttelse, er mere udbyggede i Europa. Ikke desto mindre vil visheden om, at den fælles gældstagnation er mulig, sikre en bedre koordinering imellem finans- og pengepolitikken. Det vil lette noget af presset på ECB, som de sidste mange år ofte har stået alene med den makroøkonomiske stabiliseringsopgave.

Som økonomer er det nemt, at blive begejstret for en bedre koordinering mellem finans- og pengepolitikken. Men fælles gæld er ikke noget, der historisk har været populært i det nordlige Europa, hvor man ikke ønsker at betale for Sydeuropa. Spørgsmålet er dog om krigen i Ukraine har fået EU's sparsommelige medlemmer til at se på situationen med andre øjne? Imidlertid er det ikke kun Nord- og Østeuropa, der skal overbevises – også i Sydeuropa vil der være forbehold overfor en fælles låntagning, der har til henblik at hjælpe Ukraine til et potentielt EU-medlemskab, da det sandsynligvis vil betyde færre EU-midler til de Sydeuropæiske lande i sidste ende.

Det vil dog være en fejl, af Brexit-proportioner, for de Sydeuropæiske lande at arbejde imod. Ved at have fælles gældsudstedelse som en fast del af værktøjskassen, står netop de sydeuropæiske lande til at få mest glæde af forslaget, idet de med en eksisterende høj gæld vil opleve de største fald i deres nationale renteomkostninger via den øgede finanspolitiske integration.

Så langt øjet rækker vil EU dog ikke ende som en centraliseret superstat med fælles beskatning og offentligt budget, men EU har behov for både at reagere kraftfuldt på kriser (som krige i sit nabolag!) og for at etablere en bedre koordinering af finans- og pengepolitikken. Krigen i Ukraine kan derfor meget vel være katalysatoren for en større finanspolitisk integration.